

Günter Grass

“No a la reunificació de les dues Alemanyes, sí a la confederació”

L'escriptor reflexiona sobre una possible reunificació d'Alemanya. Segons la seua opinió, el futur dels dos estats alemanys passa per la confederació i la potenciació del que ell anomena *nació cultural*.

Es de Gdansk (Danzing en alemany), de l'altre costat de la frontera del Oder i el Neisse, que ara torna a ser motiu de fortes discussions. Malgrat que la majoria de les seues novel·les tenen a veure amb la terra on va nàixer, Grass, amb 62 anys, no ha estat mai un refugiat d'ofici. El 1967 demanava el reconeixement de la frontera occidental polonesa. El 1970 acompanyava Willy Brandt a signar els acords de Varsòvia. Des del 1961, Grass donà suport a la candidatura de Brandt per a canceller. Després de la dimissió de Brandt, semblà que Grass minvà la seua passió pel «Ese-Pe-De». En acabar la coalició sòcio-liberal, Grass es va fer membre oficial del SPD.

—*Senyor Grass, fa 28 anys vostè va escriure el dia després de la construcció del mur una carta a la seua col·lega Anna Seghers de la RDA, on informava de la seua commoció en veure els vopos: «Vaig anar a la Porta de Brandenburg i em vaig trobar amb els atributs inequívocs de la força nua i amb pudor a pell de porc». ¿Quins sentiments l'han mogut el 9 de novembre de 1989?*

—Vaig pensar que, ací, hi ha hagut una revolució alemanya: sense sang, amb la ment clara i obertament reeixida. Això no ha passat mai en la nostra història.

—*Aquesta revolució ha estat forçada per l'onada d'emigració a través d'Hongria i el setge de les ambaixades a Praga i Varsòvia. Sense aquesta pressió no hauria tingut lloc.*

—Ha estat una pressió doble. Una pressió de l'emigració i una pressió dels actes de protesta que han fet escampar-se la revolució. Han estat grans masses com mai no n'hi havia hagut als carrers de la RDA. El 16/17 de juny de 1953, que no va ser cap alçament popular, més

aviat un alçament dels treballadors, però que a totes dues parts d'Alemanya ha estat falsejat allí com a la contrarevolució i ací, segons la regulació lingüística d'Adenauer, un alçament del poble: al carrer hi va haver tan sols 350.000 persones.

—*Malgrat tot, sembla que no està content del tot amb aquesta revolució.*

—L'ordre dels canvis ha estat erroni. S'hauria d'haver impulsat la democratització interna i haver anunciat l'obertura de fronteres. Les eleccions municipals s'haurien d'haver tornat a repetir. Això hauria dut a un canvi d'estructuració en la RDA al més alt nivell i hauria deixat més espai de joc als grups d'oposició. Haurien aconseguit la pràctica política que a molts els falta.

—*¿Aleshores estan els seus sentiments per complet en desacord?*

—En desacord vol dir que em preocupa si aquest petit estat alemany es troba en la situació de poder mantenir les fronteres obertes. I l'altra preocupació és que en la República Federal torna a començar el guirigall de la reunificació a falta de conceptes realitzables.

—*Però ara, segons la interpretació dels conservadors, la Constitució prescriu forçosament la reunificació.*

—La Constitució no diu res de reunificació; en el preàmbul es parla de la unitat dels alemanys, i jo també hi estic d'acord.

—*¿Llavors vostè recrimina aquells que parlen del precepte de reunificació de la Constitució que no coneixen la Constitució?*

—:.. que no la coneixen, o que si la coneixen, parlen sabent el contrari.

—*¿Què acceptaria vostè en Helmut Kohl?*

—Jo crec que el canceller no la coneix en absolut. Però en una mirada ràpida li ensenyaria que el concepte Uni-

tat permet moltes coses, fa possible moltes coses. Permet més que aquestes exigències d'una cosa o l'altra que tant de mal han fet ja a Alemanya. Una part s'agafa sospitosament al *status quo* i diu: per raons de seguretat, a l'Europa central han d'haver-hi dos estats. Després hi ha l'altra lliga que sempre parla a hora o a deshora de la reunificació. Però entremig hi ha la possibilitat de crear una unió entre els dos estats alemanys. Això compliria la demanda i l'autoenteniment alemanys, i també ho acceptarien els nostres veïns. Per tant, cap acumulació de poder en el sentit d'una reunificació, cap altra inseguretat amb dos estats, de país estranger a país estranger; molt millor una confederació de dos estats que s'hauria de definir d'una manera nova. No ajuda mirar enrere cap a l'Imperi Alemany, tant el de les fronteres de 1945 com el de les fronteres de 1937; tot això ja ha passat. Ara cal que ens definim d'una manera nova.

—*Però la unió alemanya des de les guerres d'independència acaba en una nació, en un estat comú.*

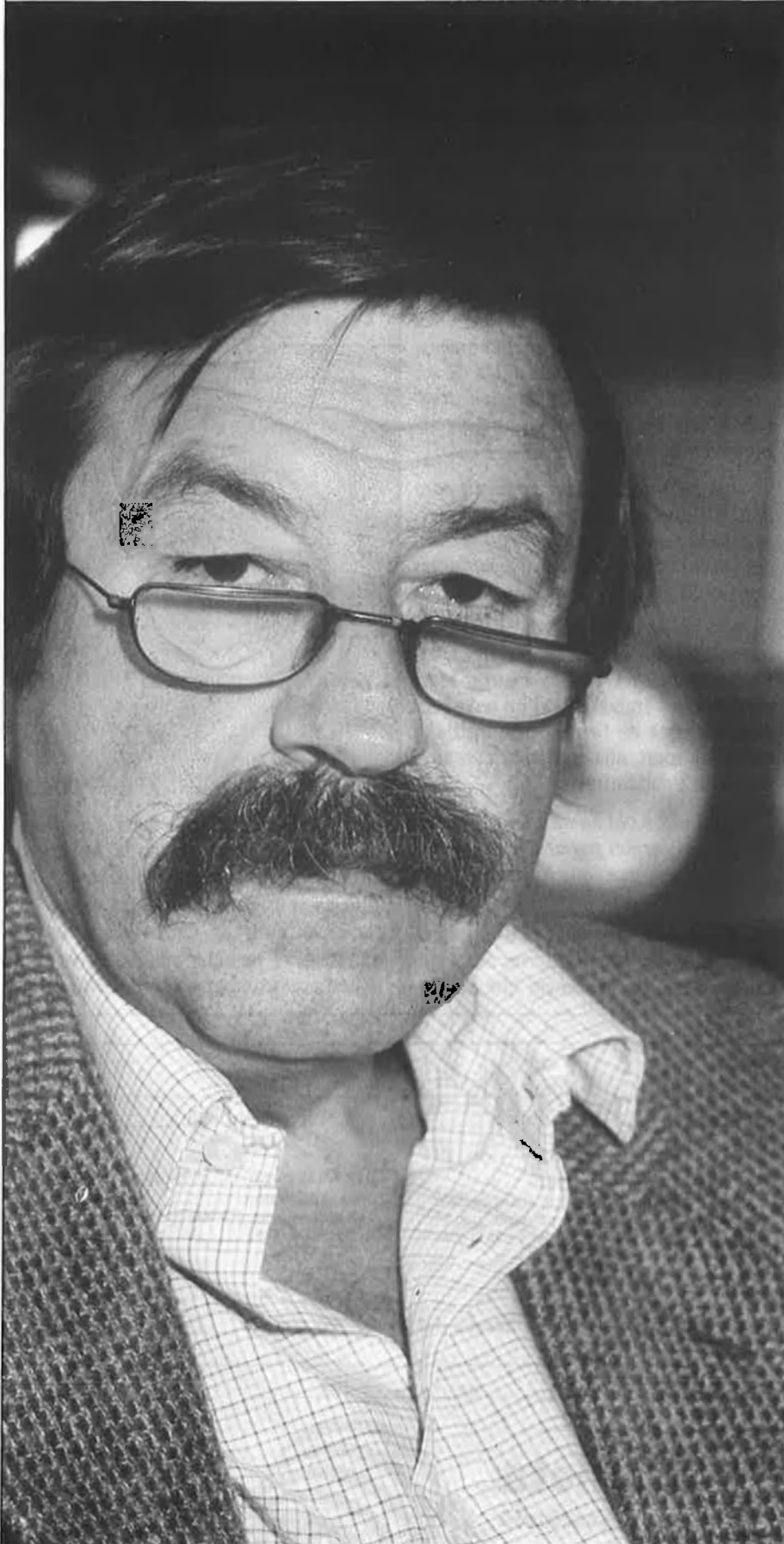
—De cap manera. En aquell moment en l'Església de Sant Pau es van discutir una pluralitat de conceptes. Jo em referesc al concepte de Herder de nació cultural.

—*Però és que el terme de confederació tampoc està lliure de problemes.*

—¿Per què?

—*Els projectes de confederació d'Ulbricht dels anys 50 i 60 sempre han estat un fantasma per a la jove república federal.*

—Això suposaria fer massa honor a Ulbricht, si posteriorment se li permetera treure de la circulació un concepte tan practicable. Confederació hi ha en molts estats democràtics. Els dos estats alemanys acullen favorablement una

«Kobl és un home de poc seny, incorregible, d'una pedanteria penetrant i gairebé insofrible com a canceller».

confederació, com també per altres motius. El principi federalista de la república federal realment ens ha portat només bones coses a pesar d'algunes dificultats, i jo desitge que també a la RDA en el transcurs dels pròxims anys tornen a aparèixer els antics *länder*.

—*Però una RDA subjectada per mig d'una confederació, ¿no esdevindria un satèl·lit de la CEE?*

—Em negue a veure-ho tot en blanc i negre. Ací una economia socialista-comunista totalment decaiguda, i allà com un bloc compacte del capitalisme. També el capitalisme ofereix en cada país una expressió diferent. Per tant, també es pot diferenciar entre el costat capitalista i l'aplicació de mètodes que siguin acceptables per a la RDA, que no porten a la deformació i al rebuig, que no porten a noves inquietuds socials, si és possible tampoc a una dretanització, com tenim nosaltres per culpa d'una política capitalista desencertada.

—*¿Què pot realment aportar la RDA en aquesta duplicitat dels dos estats alemanys?*

—Una cosa que potser haurà sorprès tot aquell que haja estat diverses vegades a la RDA, i que ens falta a nosaltres: un tempo de vida tranquil, amb temps per a conversar. Una societat de nínxols interna (crec que l'expressió es deu a Günter Gaus) que s'hi ha originat, alguna cosa de Biedermeier com dels temps de Metternich. Una cosa que jo no sé si amb l'obertura al carrer i a la democràcia desapareixerà.

—*¿Pensa seriosament que aquest Biedermeier tardà podria oposar resistència al potencial econòmic crispat de l'Oest?*

—Nosaltres oblidem que amb aquest gir necessari cap al problema alemany s'amaguen els problemes reals de l'actualitat, però que en poques setmanes i mesos els hi tindrem de nou: una destrucció del medi ambient que va guanyant terreny. El forat de l'ozó no es fa més petit amb l'acostament dels alemanys.

—*Tornem, amb el seu permís, als seus sentiments: ¿Vostè hauria cantat l'himne fa dues setmanes al Parlament alemany?*

—Probablement sí. Però ben segur que amb uns altres pensaments dels d'aquells que l'entonaren. Supose que ells tindrien en ment la reunificació. Mentrestant té lloc una devaluació del

nostre himne, i cal estar previngut, precisament també en consideració a la transcendència del contingut.

—La RDA ha estat fins ara l'únic estat alemany on s'ha provat el socialisme. L'experiment sembla que ha arribat al final.

—i Però sota quines condicions ha tingut lloc! Aquest petit estat ha hagut de suportar el principal pes de la guerra perduda. Durant tots els anys fins avui. Només per això hauria de ser per a nosaltres una obligació d'ajudar-los desinteressadament el màxim possible. La RDA ha hagut d'edificar-se sota condicions molt més difícils, sota una burocràcia centralista, incapaç econòmicament, sota el pes de l'estalinisme i sense el Plan Marshall, i amb prestacions a títol de reparacions molt més grans. L'experiment ha fracassat també per totes aquestes raons.

Però en l'oposició de la RDA, i efectivament no tan sols en el recentment creat Partit Socialdemòcrata, sinó també en el Nou Fòrum i en el grup Democràcia Ara, hi ha intents de desenvolupar un socialisme democràtic. Perquè no s'ha demostrat en cap tesi que amb la davallada d'aquest sistema econòmic, que injustament s'ha anomenat socialista, haja acabat l'experiment d'un socialisme democràtic a Alemanya. Aquesta tesi aventurada, que no es basa en res, apunta principalment, és clar, contra els socialdemòcrates.

—i Té el socialdemòcrata Günter

Grass alguna explicació del perquè justament els socialdemòcrates han vist aquesta evolució sense dir res?

—Crec que els socialdemòcrates, amb la seua política reeixida dels petits passos, han deixat de veure les evolucions més inconstants i que anaven més de pressa. Però els socialdemòcrates ja no callen més. Que ho han estat durant un temps, ha estat una contrarietat. Per exemple, l'anunci de la creació d'un nou partit socialdemòcrata a la RDA va crear confusió en un primer moment, també incomprensió com: «¿Ha de ser ara?» i «¿És aquest el moment correcte?» —tan sols persones amb recels demanaven la paraula.

—i Com pot ser que un partit com el SPD, que té tants polítics d'alt calibre, haja pres apassionadament el camí equivocat? Em referesc als contactes amb el SED.

—Jo no ho veig així. No és cap falta que es tiguén contactes amb el SED, solament trobe equivocat concentrar-se en els contactes amb el SED i no tenir present allò que es fa i es desenrotlla, i donar-li suport, allà on siga adient, amb simpatia i solidaritat.

—Helmut Kohl ha dit que la Constitució no el permet parlar d'una Alemanya conjunta, però que li permet no reconèixer la frontera occidental polonesa.

—Però amb això nega el dret a l'excanceller Willy Brandt d'haver dut a terme els acords de Varsòvia que ell ma-

teix invoca. És la seua deferència a la CDU, a l'ala dreta del partit, és la por als republicants que reté Kohl de dir aquesta consigna alliberadora, necessària i per molt de temps ajornada. I aquest és el vertader escàndol, perquè aquesta oportunitat no se li oferirà més.

Ir. cognom _____ 2n _____ Nom _____ Domicili _____
 Població _____ Tel. Part. _____ Professió _____ Lloc de treball _____
 Lloc de naixement _____ DNI _____

Se subscriu al setmanari EL TEMPS per un període d'UN ANY, prorrogable si no hi ha ordre en contra, i un import de:

11.660 pessetes - amb pagament:
 Anual (1 rebut per la quantitat abans citada)
 Semestral (2 rebuts de 5.830 pessetes).
 (Sols en el cas de pagaments per bancs).

16.400 (Europa) 22.000 (Amèrica)

Forma de pagament:
 Dom. bancària. Xec bancari adjunt
 Gir postal núm. _____

(Firma)

Distingits senyors:

Nom i adreça del titular del compte _____

Caixa/Banc _____ Agència _____

Adreça _____ de _____ 198 _____

Població _____ Núm. _____

Els pregue que fins a nova ordre els rebuts que presentará Edicions del País Valencià, S. A. per l'import de la SUBSCRIPCIÓ ANUAL a pagar en:

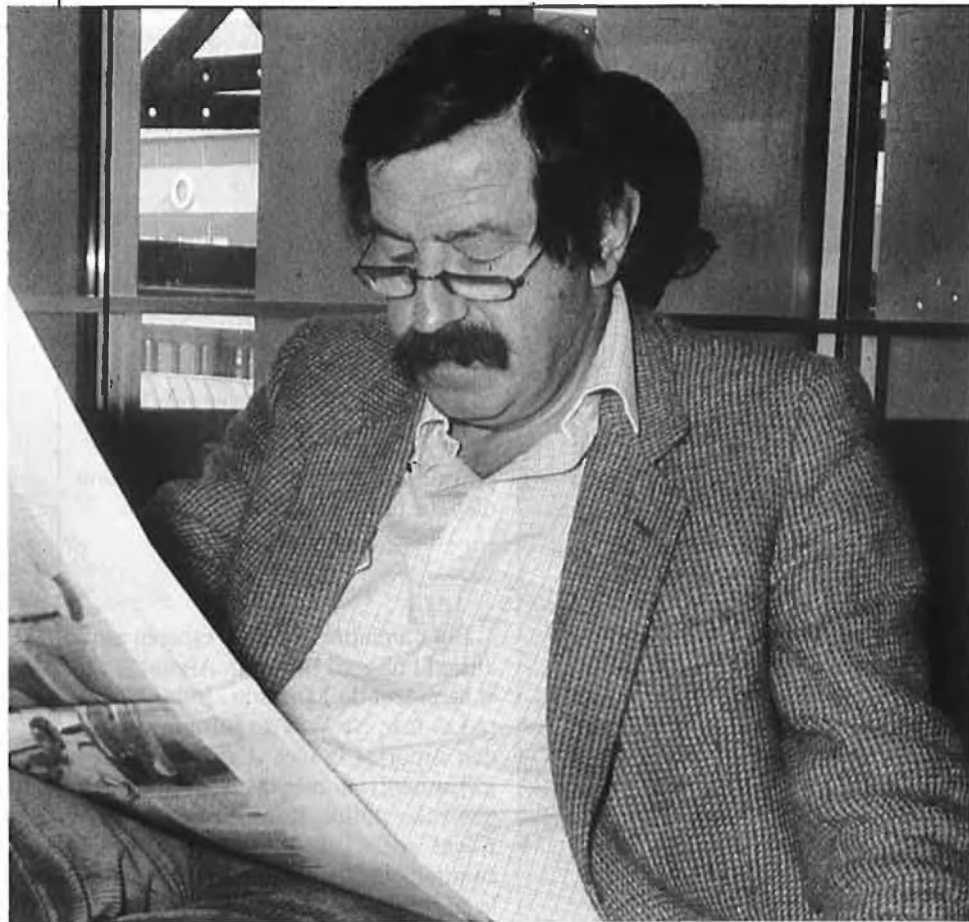
1 rebut anual 2 rebuts semestrals
 al compte corrent a la llibreta d'estalvis
 siguen pagats amb càrrec:

Butlleta
de subscripció

• La subscripció representa un descompte de més del 10% sobre el preu de venda als qulocs

I cal parlar ara també de les penúries del viatge de Kohl a Polònia. Del poc seny d'aquest home, incorregible, d'una pedanteria penetrant i gairebé insofrible, com a canceller. Jo no sé qui l'ha fet anar a parar a Annaberg; l'únic positiu d'açò és que la generació més jove ha rebut a través de les informacions una lliçó d'història addicional del que va passar a Annaberg. De com hi van ser morts polonesos per cossos de voluntaris alemanys que també actuaven en altres llocs. Jo no sé quines coses de mal gust i de no saber on van, se li passaran pel cap en el futur. La seua activitat en el càrrec és en aquest sentit conseqüent.

—¿Com és que els intel·lectuals a la República Federal incideixen tan poc en la qüestió alemanya?

—Això no es pot contestar en general. Aquí poden desenvolupar un paper molts factors. L'activitat cultural a la RFA absorbeix molt, és una activitat altament dotada, que estimula a ocupar-se de si mateix. Després hi ha algunes modes, que són especialment apreciades per la crítica. Per exemple, una literatura que s'ocupa amb molta força d'ella mateixa, cosa que de segur té la seua

justificació. I aquesta no és justament una posició que podria portar a l'escriptor a prescindir d'un mateix i a imaginar-se dins d'una societat o d'una evolució històrica, a comprendre's com a contemporani. Aquesta és, per exemple, la meua posició, la d'un contemporani. I ella sempre m'ha portat, ho volguera o no, a ocupar una posició.

Precisament en aquests dies recorde una xerrada que vaig fer per invitació de l'Associació de la Premsa de Bonn a finals dels seixanta o principis dels setanta i que en aquell moment va trobar molta oposició. Es titolava: «De la majoria comunicant». I allí vaig tractar de formular, amb unes altres paraules diferents a les d'avui, l'estar juntes i reunides, la RFA amb la RDA. A *Kopfgelburten* torne, junt amb el tema del Tercer Món, el que tenim al davant de nosaltres. En aquest llibre hi ha també pre-formulat per primera vegada el concepte de nació cultural.

—La manca d'interès en la política d'Alemanya naturalment no és un bon auguri per a la seua nació cultural.

—Bé, a la RDA és diferent. Pense, per exemple, en Christoph Hein. A més, hi ha els autors que entretant viuen a la

«Jo crec que, de moment, l'Oest té dificultats per viure sense la imatge de l'enemic. Que la indústria occidental té grans dificultats per a dir adéu al concepte d'armament».

República Federal, com per exemple, Erich Loest. Podria comptar bastants escriptors que per la seua biografia, les seues experiències que han tingut en un estat, en l'altre o en tots dos, estan absolutament en situació d'omplir de contingut el concepte de nació cultural.

—Peter Schneider es pregunta per a l'època de després del mur: «¿Podem existir sense enemic?».

—Jo crec que, de moment, l'Oest té dificultats per viure sense la imatge de l'enemic. Que la indústria occidental té grans dificultats per a dir adéu al concepte d'armament. Durant dècades hem tingut, i en part amb bones raons, el potencial armamentístic de la Unió Soviètica, i llavors es podia dir: els estats satèl·lits són un perill i l'armament està justificat, i ja estava solucionat. Però ara, després que hi ha començat el desarmament, falten reaccions anàlogues per la nostra part. Ací s'afirma, ara com abans, a l'estil de Wörner la necessitat de l'OTAN en la forma actual; no hi té lloc un canvi. Ací es confirma la frase de Gorbtxov: «Qui arriba tard, la vida el castiga».

Bernd Kühnl i Willi Winkler

© Der Spiegel